

Євгеній Сафар'янс

аспірант

Інститут історії України НАН України

01001, Україна, Київ, вул. Михайла Грушевського, 4

E-mail: yevhenijsafarians@gmail.com

КРИЗА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ 2014 р. ТА ЇЇ ВПЛИВ НА УКРАЇНСЬКО-АВСТРІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ

У статті розглядаються проблеми кризи європейської системи безпеки 2014 р. та її впливу на українсько-австрійські відносини. Пояснюються причини того, чому після проголошення Україною незалежності українсько-австрійські взаємини були не такими успішними, як більші тісні партнерські відносини між Росією та Австрійською Республікою. Доводиться, що нейтральна Австрія, зважаючи на брутальність порушень норм міжнародного права Росією, привела свою політику щодо Російської Федерації у відповідність до режиму санкцій, введених Європейським Союзом. Зазначається, що саме міжнародно-правовий аспект порушень Росією норм і принципів Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) щодо України став стимулом для перегляду особливих австрійсько-російських відносин, фундамент яких традиційно складала принципами «бізнес передусім» та «дружба з усіма». Австрія підтримала підписання Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом.

Ключові слова: Австрія, Україна, українсько-австрійські відносини, криза європейської системи безпеки, агресія Росії проти України, Європейський Союз, ОБСЄ.

Yevhenij Safarians

Postgraduate Student

Institute of History of Ukraine

of the National Academy of Sciences of Ukraine

4, Mykhailo Hrushevskiy Street, Kyiv, 01001, Ukraine

E-mail: yevhenijsafarians@gmail.com

THE CRISIS OF THE EUROPEAN SECURITY SYSTEM IN 2014 AND ITS INFLUENCE ON UKRAINIAN-AUSTRIAN RELATIONS

The paper deals with the crisis of European security system in 2014 and its impact on Ukrainian-Austrian relations. After Ukraine's independence Ukrai-

nian-Austrian relations were not as successful as a closer partnership between Russia and the Republic of Austria. This publication argues that a neutral Austria, considering the brutality of violations of international law by Russia, brought its policy towards the Russian Federation into line with the sanctions regime imposed by the European Union. The author notes that the international legal aspect of Russia's violation of norms and principles of the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) regarding Ukraine became the impetus for revision of special Austrian-Russian relations, traditionally based on principles «business first of all» and «friendship with all». Austria supported the Association Agreement between Ukraine and the EU.

Keywords: *Austria, Ukraine, Ukrainian-Austrian relations, the crisis of European security, Russia's aggression against Ukraine, the European Union and the OSCE.*

Історичний період від розпаду СРСР і до кризи європейської системи безпеки 2013–2014 рр. був пов'язаний із декількома хвилями розширення Європейського Союзу. Австрія вступила до ЄС 1 січня 1995 р., зберігши свій офіційний нейтральний зовнішньополітичний курс. А отже, особливий інтерес становить з'ясування того, яким чином, чому і з якими наслідками Австрія приєдналась до режиму санкцій Євросоюзу проти Росії.

Актуальність обраної теми зумовлена недостатнім рівнем дослідження процесу співробітництва Австрії та України в період з 2014 по 2016 рр. Вивчення цього питання сприятиме пошуку шляхів розв'язання однієї з найважливіших міжнародних проблем на сучасному етапі всесвітньої історії. Значимість згаданого дослідження визначається потребою показати механізми прийняття зовнішньополітичних рішень нейтральною Австрією щодо України й дій Росії. Упродовж усього існування незалежної України основні геополітичні гравці продовжували сприймати нашу державу як «сіру зону», а то й напівзалежну колоніальну територію Росії. Саме криза колективної системи безпеки 2014 р. нагадала країнам Заходу про те, що існує ще одна європейська нація — українська, яка не бажає залишатися частиною «русского мира». Іншим важливим аспектом є той факт, що Республіка Австрія була змушена запровадити санкції проти Російської Федерації — одного з найважливіших торговельних партнерів (до 2014 р.). Австрія ратифікувала Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, що особливо важливо в контексті перетворення Австрії на послідовного прихильника європейської інтеграції України.

Резонансні події 2013–2014 рр. в Україні стимулювали появу монографічних досліджень, спрямованих на осмислення цих процесів. У моно-

графії відомих істориків Юрія Фельштинського (США) та Михайла Станчева (Україна) «Третя світова: битва за Україну»¹ російсько-український конфлікт 2013–2014 рр. розглядається як прелюдія до Третьої світової війни, стрижнем якої є боротьба за вплив на Україну. Війна проти України, на думку авторів, є першим етапом стратегії президента В. Путіна, націленої на відновлення Російської імперії, що неминуче веде світ до нової війни.

У монографії доктора історичних наук Василя Ткаченка «Росія: ідентичність агресора»² здійснено ретельний аналіз сутності «путінізму», показано його соціальні та ідейні витоки, еволюцію від ідеї європейського вибору до євразійства, плекання психотипу «радянської людини» як соціального агента існуючої системи російської влади, дискредитацію нового світового порядку і нав'язування «руського мира». У цій монографії також висвітлено агресивну сутність ідеологічної війни Росії проти України, яка спирається на зневагу до загальнолюдських цінностей. Проблематика російської експансіоністської політики щодо Криму розкривається в монографії Тараса Березовця «Анексія: острів Крим. Хроніки “гібридної війни”»³. Цей відомий політичний експерт, кримчанин, проаналізував механізми й технології гібридної війни, розв'язаної військами РФ на території українського Криму. Історичний, енергетичний та інформаційно-психологічний аспекти гібридної війни Росії проти України розглянуто в книзі кандидата політичних наук Євгена Магди «Гібридна війна: вижити і перемогти»⁴. Автор аналізує причини послаблення України та пояснює, чому вона стала жертвою російської агресії. Значення нейтралітету (зокрема і австрійського) для європейської системи безпеки досліджено в кандидатській дисертації Вікторії Вдовенко «Політика нейтралітету і позаблоковості в сучасній архітектурі європейської безпеки»⁵.

Джерельну базу нашого дослідження складають матеріали періодичної преси, а також важливі міжнародні документи, які є основою світової колективної системи безпеки: Будапештський меморандум⁶, Статут ООН⁷, Декларація щодо неприпустимості втручання у внутрішні справи держав, про захист незалежності та суверенітету 1965 року⁸, Декларація про принципи міжнародного права 1970 року⁹, Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЕ)¹⁰, Декларація про неприпустимість інтервенції та втручання у внутрішні справи держави 1981 року¹¹.

Метою цієї статті є висвітлення процесу адаптації політики Австрії до викликів і ризиків, які виникли у європейській системі безпеки внаслідок агресії РФ проти України, та їхніх наслідків для українсько-австрійських відносин.

Після розпаду Радянського Союзу в 1991 р. США залишились єдиною наддержавою. Було порушено хитку рівновагу сил, яка існувала протягом

45 років у рамках Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин. Гарантами нової колективної системи безпеки в 1990-ті рр. стали США, Велика Британія, Франція, Китай та правонаступниця СРСР — Російська Федерація. Цю оновлену систему деякі історики пропонують називати Пост-ялтинською. Після зникнення Організації Варшавського Договору та Ради Економічної Взаємодопомоги найбільш важливим питанням глобальної безпеки, яким були стурбовані західні держави, стала проблема ядерного роззброєння. Уряди США та Великої Британії з острахом спостерігали за Україною, Казахстаном та Білоруссю — державами, яким дісталася частина ядерного арсеналу СРСР. У ті часи на Заході побутувала думка, що ці країни здатні продати зброю терористам, а тому за будь-яку ціну необхідно примусити колишні радянські республіки відмовитися від тактичного та стратегічного озброєння. Казахстан і Білорусь вдалося умовити досить швидко, а ось з Україною велися тривалі переговори й досягти консенсусу сторони змогли лише 1994 р.: Росія, США та Велика Британія погодилися підписати з Україною Будапештський меморандум. Протягом наступних років була де-факто створена нова європейська система безпеки, але події 2014 р. показали, що країни Європейського Союзу неспроможні протидіяти прямій військовій агресії. Саме тому 2014 став роком кардинальних змін.

СРСР, а пізніше Росія, не раз порушували міжнародні угоди, а тому європейські країни очікували чогось подібного від Кремля. Протягом останніх 25 років Російська Федерація придушила національно-визвольне повстання в Ічкерії, брала участь у воєнних конфліктах у Молдові та Грузії, фінансувала громадянську війну в Таджикистані, а також Карабахський конфлікт між Вірменією та Азербайджаном. Упродовж 1990-х років тривала кровопролитна війна в Югославії, яка також сколихнула європейські країни. Саме в 90-ті рр. відбувався процес формування пост-біполярної системи колективної безпеки, яка проіснувала майже без змін до 2014 р. Західні країни виявилися неготовими до того, що російське керівництво поверне із забуття такий спосіб вирішення територіальних суперечок як «анексія» — принцип, від якого провідні держави відмовилися наприкінці Другої світової війни. Кремль прийняв рішення переглянути домовленості, закріплені Ялтинсько-Потсдамською системою міжнародних відносин. Гіпотетично це може підштовхнути й інші держави до практики перегляду повоєнних кордонів, що спричинить нові конфлікти. Саме цього бояться країни Європейського Союзу, тому вони будуть намагатися вирішити це питання за будь-яку ціну.

1994 р. між США, Великою Британією, Росією та Україною в Будапешті було укладено Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з відмовою України від ядерної зброї та приєднанням до Договору про її

нерозповсюдження. Держави взяли на себе зобов'язання поважати незалежність, суверенітет й існуючі кордони України, що було узгоджено відповідно до принципів Заключного акта НБСЄ.

Упродовж 2000–2001 рр. російська влада з допомогою підконтрольних ЗМІ розпочала інформаційну пропаганду¹², що підривала авторитет України як транзитера газу до Європи. Російська Федерація організувала економічний тиск на Україну, а з 2005 р. розпочала вводити ще й систематичні економічні санкції¹³.

Все це було фактами порушення пункту 3 Меморандуму: «Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки підтверджують Україні їх зобов'язання згідно з принципами Заключного акта НБСЄ утримуватись від економічного тиску, спрямованого на те, щоб підкорити своїм власним інтересам здійснення Україною прав, притаманних її суверенітету, і таким чином отримати будь-які переваги...»¹⁴.

Відповідно до умов Меморандуму, у ситуації, коли Україна стає жертвою агресії, країни-підписанти зобов'язані вимагати негайних дій Ради Безпеки ООН з метою надання допомоги Україні як держави-учасниці Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Росія порушила взяті на себе зобов'язання щодо цього меморандуму¹⁵. Проте ні в 2005, ні в 2006 рр. ніхто з двох інших країн-гарантів (США і Велика Британія) не звернув на ці порушення уваги. Зовсім інакше постало питання в 2014 році.

У ситуації, коли міжнародні домовленості були віроломно порушені Росією, інші держави-гаранти — Сполучені Штати та Велика Британія — повинні дотриматись своїх зобов'язань та відстояти територіальну цілісність України. Проте Будапештський меморандум не є зобов'язуючим військово-політичним договором.

Унаслідок анексії Криму Російська Федерація порушила Угоду про статус та умови перебування Чорноморського флоту РФ на території України (1997), зокрема, положення статті 6, відповідно до якої військові формування Росії діють у місцях дислокації, дотримуються українського законодавства та не допускають втручання у внутрішні справи України¹⁶. Також не було дотримано положень статей 8 і 15 зазначеної угоди, згідно з якими встановлюється необхідність узгодження пересувань поза межами місць дислокації Чорноморського флоту РФ з компетентними органами України (Міністерством оборони)¹⁷.

Відповідно до статті 51 Статуту ООН Україна має право на індивідуальну та колективну самооборону, а також можливість зупинити виконання будь-яких своїх зобов'язань за двосторонніми договорами з Росією.

Реакція європейських держав на агресію Російської Федерації проти України була досить неоднозначною: з одного боку вони засудили такі

злочинні дії РФ, а з іншого — не поспішали запобігати подальшій ескалації конфлікту. Причиною цього була значна економічна та фінансова залежність багатьох країн Європейського Союзу від РФ. Важливою частиною двосторонньої взаємодії з Росією була та залишається торгівля вуглеводнями. Україна могла б в односторонньому порядку припинити виконувати роль транзитера, але це може негативно позначитись на відносинах з Європейським Союзом. З іншого боку, європейські партнери, особливо Австрія, мають сумніви стосовно надійності України як посередника між Європою та Росією. Причиною цього була багаторічна російська інформаційна пропаганда в країнах Європи, на фінансування якої уряд РФ виділяв величезні кошти, особлива увага акцентувалася на «ненадійності» України як торговельного партнера. Найбільшу роль у цій справі відіграють «агенти російського впливу». В цьому контексті варто згадати слова відомого шахіста та російського політика-опозиціонера Гаррі Каспарова про лобістів Кремля: «Почнемо з колишнього німецького канцлера Герхарда Шредера та фінського прем'єр-міністра Пааво Ліппонена. Обидва працюють на газпромівські структури. Проросійськими можна також назвати Сільвіо Берлусконі й Ніколя Саркозі. Сюди ж належать экс-прем'єр Угорщини Віктор Орбан, новий уряд Греції, чеський Президент Мілош Земан. Не забуваймо і про колишнього держсекретаря США Генрі Кіссінджера. В руках Путіна — величезні фінансові ресурси. Їх успішно використовували для створення лобістської мережі, яка сьогодні всіляко заважає кардинальній зміні західної позиції в українському питанні»¹⁸. Така стратегія В. Путіна багато в чому пояснює «глибоку стурбованість» західних політиків щодо ситуації в Україні¹⁹.

Проте не варто забувати, що нехтування Росією основними принципами міжнародного права неминуче призвело до серйозних політичних та економічних втрат в умовах сучасного глобального світу. Країни Східної Європи чудово зрозуміли той меседж, який був розісланий В. Путіним усьому світу в березні 2014 р.: Україна — це лише початок; наступними будуть країни Балтії, Польща, а пізніше — уся Європа. Політика Російської Федерації почала загрожувати діючій системі міжнародного права. Руйнується надія усього світового співтовариства на можливість мирного вирішення суперечок між окремими державами. Для країн Європейського Союзу стало зрозуміло, що політика роззброєння та позаблоковий статус не можуть забезпечити мирного існування, яскравим прикладом такої ситуації стали події в Україні.

Для характеристики сучасної ситуації в австрійсько-українських відносинах необхідно здійснити короткий історичний екскурс. 1955 р. саме завдяки рішенню прийняти статус нейтральної держави Австрійській Республіці вдалося здобути незалежність²⁰. У подальшому нейтралітет

став визначальним чинником у зовнішній політиці Австрії та залишається таким у наш час. Саме тому австрійські урядові кола 2014 р. запропонували своє бачення щодо можливого виходу з кризової ситуації, в якій опинилась Україна. Хоча канцлер Австрії Вернер Файнманн виступив 2014 р. з пропозицією прийняття нейтралітету Україною за зразком Австрії²¹, інші європейські держави розпочали активне посилення власної військової боєздатності. Деякі нейтральні держави, наприклад Фінляндія, організували дебати стосовно скасування нейтрального статусу та входу до НАТО, а Президент Саулі Ніністе засвідчив, що таке рішення може бути прийняте тільки на референдумі²².

Слушною є думка українського історика Андрія Кудряченка стосовно того, чи варто Україні користуватися австрійським досвідом: «Суттєвою засадою зовнішньої політики України є добровільно взятий курс на позаблоковість і досягнення нейтрального статусу. Проте, на наш погляд, нейтралітет як зовнішньополітичний принцип в даний конкретно-історичний період не може бути повністю виправданим. Помилкою буде проведення прямої аналогії з добровільно взятим нейтралітетом Австрійської Республіки в повоєнний період. Адже то був зовсім інший розклад геополітичних реалій»²³. Зауважимо, що ця думка була висловлена ще в далекому 1995 р.

Австрійська зовнішня політика протягом останніх десятиліть керується і тісно переплітається з активними економічними інтересами. Найважливішим для австрійського бізнесу регіоном є Західні Балкани, саме тому Австрія найбільше сприяла вступу Словенії та Хорватії до ЄС. Також одним з головних стратегічних партнерів для Республіки Австрія є Російська Федерація. Варто навести статистику, щоб було зрозуміло, що в найближчій перспективі Австрія буде докладати всіх зусиль у процесі скасування санкцій проти РФ: австрійські інвестиції у Росії нараховують близько 8,5 млрд євро, своєю ж чергою російські інвестиції у Австрії сягають 10,15 млрд євро. Для порівняння: австрійські інвестиції в Україну — це близько 2,5 млрд євро²⁴.

Австрійські бізнесмени вбачають у нашій державі значний потенціал, а тому за певних умов готові вкладати інвестиції. Для цього українцям необхідно скоротити громіздку бюрократичну систему, що в подальшому дозволить побороти корупцію. Попри таку відкриту підтримку Росії, Австрія зацікавлена в налагодженні економічних відносин і з Україною. В інтересах Австрії примирити обидві сторони конфлікту будь-якою ціною, навіть і за рахунок інтересів «слабшої», тобто України. Така дивна політична позиція продиктована домінуючим австрійським принципом «дружити з усіма». Ця прагматична політика є наслідком австрійського нейтралітету. В результаті більша частина австрійців негативно ставиться

до НАТО, а також до ідеї розширення Альянсу на Схід. Саме тому співпрацю Києва з НАТО вони сприймають у негативному ключі і вважають це «помилкою, яка спровокувала Росію»²⁵.

Для самої Австрії нейтральний статус продовжує залишатися ефективним засобом політики в умовах нестабільності міжнародної системи. Можна з упевненістю стверджувати, що нейтралітет може використовуватися новоствореними державами, яким необхідно визначитися з власними орієнтирами у внутрішній і зовнішній політиці, оскільки нейтральність за своєю сутністю передбачає рівновіддалення від конфліктних відносин²⁶.

Внутрішньополітичними чинниками австрійського нейтралітету залишаються потужні національні збройні сили та інтегрований через систему коопераційних зв'язків з іншими європейськими виробниками австрійський військово-промисловий комплекс. Нейтральний статус дає можливість Австрії, використовуючи інструменти членства в Євросоюзі, ООН, ОБСЄ, ЦЄІ, підтримувати стабільність у Центральній Європі та забезпечувати безпеку. Нейтралітет забезпечується за умов дотримання всіма гарантами норм міжнародного права²⁷.

Нейтральний статус справив вплив на формування в Австрії особливої політичної позиції. Австрійський прагматизм активно впливає на зовнішню політику: в лютому 2016 р. австрійський віце-канцлер і голова Народної партії Райнгольд Міттерленер відвідав Москву, де заявив, що своєю санкційною політикою ЄС не досягнув політичного прогресу, натомість обидві сторони страждають від економічних збитків. Глава Федеральної палати економіки Австрії Крістоф Ляйтль під час зустрічі з Путіним відкрито наголосив, що економічні питання важливіші за політичні розбіжності²⁸. Ці факти можуть свідчити про те, що окремі представники австрійського істеблішменту цілком спокійно поставилися до анексії Криму. Серед причин, які можуть спонукати австрійських політиків до такої поведінки, варто назвати енергетичний чинник: понад 70% газу Австрія імпортує з Росії. Не варто забувати і про австрійський концерн OMV, який спільно з «Газпромом» вклав кошти в будівництво «Південного потоку»²⁹. Угода між компаніями була підписана 24 червня 2014 р. — у час, коли інші країни Заходу вже почали вводити санкції проти РФ. Причини, з яких австрійський уряд пішов на це, далекі від газових потреб: у Австрії зосереджено дуже багато російського бізнесу та капіталу³⁰.

Погляньмо також і на результати соціологічних опитувань 2014 р. в Австрії: відповідаючи на питання, кого слід звинувачувати за кризу в Україні, 44% австрійців обрали варіант спільної відповідальності України й Росії. Майже третина респондентів (28%) поклали відповідальність на

керівництво Росії, 7% — на керівництво України, а 21% не змогли визначитися з варіантом. Велика частина населення Австрійської Республіки відкрито симпатизує Росії. Про це свідчать результати президентських виборів 2016 р. у Австрії: хоча в другому турі переміг Александер Ван дер Беллен, проте майже 49,7% виборців віддали свій голос за популістського та проросійського кандидата від Австрійської партії свободи — Норберта Гофера³¹.

Таку ситуацію можна вважати успіхом для проросійського лобі у Австрії. Проте причини такої успішної політики Росії криються не стільки у високій якості роботи пропагандистської машини, скільки в загальній системній кризі, яка спіткала не тільки Австрію, але й усі інші держави ЄС. Продовженням кризи 2014 р. стала криза з мігрантами в ЄС. Лише за липень 2015 р. до ЄС приїхало близько 100 тисяч мігрантів. Усього лише за 7 місяців минулого року до Європи прибуло близько 300 тисяч біженців з Сирії та Іраку — саме в цих двох державах упродовж декількох останніх років тривають найбільш кровопролитні військові конфлікти. У пошуках кращого життя жителі цих країн долають неймовірні перешкоди, зокрема й водні простори: за перших 5 місяців минулого року в Середземному морі потонуло понад 1800 біженців, що у 20 разів перевищило відповідні показники 2014 р.³²

Хоча територія Австрії не є кінцевою метою для мігрантів, проте лише за період з 20 по 21 вересня 2015 р. до країни в'їхало понад 20 тисяч біженців³³.

Це досить велика кількість мігрантів для восьмимільйонної Австрійської Республіки. Саме тому цілком закономірним був наступний крок австрійського уряду: близько 5 тис. мігрантів повернули до Болгарії та Румунії, тобто країн, які першими надали притулок біженцям³⁴. Прогноз на цей рік — близько 1 мільйона біженців³⁵.

Це вплинуло на авторитет уряду: 9 травня 2016 р. Канцлер Австрії Вернер Файнман оголосив про відставку³⁶. За версією вітчизняних ЗМІ, Канцлер Австрії — жертва міграційної кризи³⁷. Протягом тижня обов'язки канцлера виконував уже згадуваний Райнгольд Міттерленер. 17 травня 2016 р. присягу склав новий канцлер — Крістіан Керн³⁸.

Мігрантська криза також негативно впливає на українсько-австрійські відносини: велика частина австрійців отримує інформацію з російських та проросійських новин про «потенційних біженців», що готові приїхати з України до ЄС. Відповідно сформована думка та досвід контактів із біженцями з Сирії стимулює середньостатистичного жителя Австрійської Республіки негативно сприймати українців, саме тому багато австрійців виступають проти введення безвізового режиму з Україною.

Варто відзначити, що Австрія намагається використати свою роль нейтральної держави і в цій ситуації продовжити шлях міждержавного

конструктивного діалогу. Угода про асоціацію між ЄС та Україною була підписана главами держав Європейського Союзу та Президентом України Петром Порошенком у Брюсселі ще 27 червня 2014 р., а 16 вересня вона була ратифікована одночасно Верховною Радою та Європейським парламентом³⁹.

Угода мала бути затверджена парламентами кожної з 28 країн ЄС. Варто зазначити, що попри небажання деяких впливових австрійських політиків затверджувати цю угоду з Україною, вже 8 липня 2015 р. нижня палата парламенту Австрії (Національна рада), а 24 липня 2015 р. — верхня палата парламенту Австрії (Федеральна рада) ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та Євросоюзом⁴⁰.

Особливу увагу слід приділити питанню санкцій щодо Російської Федерації. Попри вже згадуваний принцип «дружити з усіма», політику «бізнес передусім» та великий обсяг австрійських інвестицій у Росії уряд Республіки Австрія під тиском інших країн ЄС (зокрема Німеччини) був змушений ввести санкції проти РФ. 2014 р. Австрія не визнала референдуми та вибори на окупованих українських територіях, однак виступила проти посилення санкцій щодо Росії. Тодішній австрійський канцлер Вернер Файманн підтримав переговори в Мінську: «Ми переконані, що переговори з залученням Росії є правильним шляхом»⁴¹. Австрійський бізнес у результаті запровадження санкцій проти Росії зазнав досить відчутних фінансових втрат. Попри заяви впливових австрійських політиків про якнайшвидше скасування санкцій, офіційні представники залишаються непохитними, зокрема й посол Австрії в Україні Герміне Поппеллер: «Австрія підтримує нові санкції проти Росії. Немає сумнівів щодо причин введення цих санкцій. Австрія не визнає незаконну анексію Криму. Австрія також хоче бачити припинення війни на Донбасі, яка підтримується Росією. Австрія повністю підтримує територіальну цілісність України»⁴².

Активну підтримку австрійці надають постраждалим у результаті воєнного конфлікту на Сході України, зокрема і біженцям. Важливим є також внесок Австрії у процес мирного врегулювання конфлікту місією ОБСЄ.

Республіка Австрія у своїх відносинах з Україною, Російською Федерацією та іншими державами завжди керувалася двома принципами: «бізнес передусім» та «дружба з усіма». Австрійський бізнес має високий рівень залежності від Російської Федерації. Саме тому після кризи 2014 р. відносини між Україною та Австрією значно погіршились. У зв'язку з цим ми можемо стверджувати, що процес розростання військового конфлікту між Україною та Росією негативно впливає і на українсько-австрійські взаємини. Цьому сприяє низка чинників: економічна важливість

Російської Федерації для Австрійської Республіки, сильна енергетична залежність Австрії від російських нафти та газу, активна пропаганда ЗМІ й резидентів РФ на всіх теренах ЄС, зокрема у Австрії. Негативно впливають на австрійсько-українські відносини і внутрішні українські проблеми: недосконале законодавство та громіздка бюрократична система. Проте 2014 р. погіршилися і австрійсько-російські відносини: спочатку австрійський уряд відреагував на порушення Росією міжнародно-правових норм, а тому був змушений запровадити санкції. У питанні санкційної політики щодо РФ Республіка Австрія повністю орієнтується на позицію свого головного партнера — Німеччини — попри протести представників проросійської частини австрійського бізнесу. Австрія безпосередньо не залучалася до процесу мирного врегулювання на Донбасі, хоча Відень декілька разів був місцем проведення переговорів у «нормандському форматі». Загалом роль Австрії, як і ЄС загалом, є визначальною для остаточного подолання кризи європейської системи безпеки.

---

¹ Фельштинский Ю., Станчев М. Третья мировая: битва за Украину. — К., 2015. — 456 с.

² Ткаченко В. Росія: ідентичність агресора. — К., 2016. — 256 с.

³ Березовець Т. Анексія: острів Крим. Хроніки «гібридної війни». — К., 2015. — 392 с.

⁴ Магда Е.В. Гібридна війна: выжить и победить. — Х.: Виват, 2015. — 320 с.

⁵ Вдовенко В.М. Політика нейтралітету і позаблоковості в сучасній архітектурі європейської безпеки: Автореф. дис. ... канд.політ. наук. — К., 2006. — 22 с.

⁶ Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_158

⁷ Устав Организации Объединённых Наций и Устав Международного Суда. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010

⁸ Декларация о недопустимости вмешательства во внутренние дела государств, об ограждении их независимости и суверенитета. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_818

⁹ Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединённых Наций. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_569

¹⁰ Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_055

¹¹ Декларация о недопустимости интервенции и вмешательства во внутренние дела государств. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU81313.html

¹² Ольга Соловьяненко. Украина обещает воровать российский газ и впредь. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ng.ru/politics/2001-07-12/1_ukraina.html

¹³ Запрет на ввоз в Россию продукции животноводства из Украины. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.analitik.org.ua/currentcomment/economy/43d6176b5b017/pagedoc1108_62/

¹⁴ Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_158

¹⁵ *Парубій І.* Росія–Україна: аналіз порушень норм міжнародного права. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://7days-ua.com/news/rosiya-ukrajina-analiz-porushen-norm-mizhnarodnoho-prava/>

¹⁶ *Маляр Г.* Які домовленості порушила Росія своїми діями в Криму. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1366453-yaki-domovlenosti-porushila-rosiya-svoyimi-diyami-v-krimu>

¹⁷ *Парубій І.* Росія–Україна: аналіз порушень норм міжнародного права. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://7days-ua.com/news/rosiya-ukrajina-analiz-porushen-norm-mizhnarodnoho-prava/>

¹⁸ *Горбач Р.* «Доля Путіна вже визначена: він помре в Кремлі. Погана новина — ми не знаємо, коли це станеться. Хороша — Путін теж цього не знає». Інтерв'ю з Гаррі Каспаровим. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/opinions-journal/_dolya-putina-vzhe-viznachena-vin-pomre-v-kreml-i-pogana-novina-mi-ne-znayemo-koli-ce-stanetsya-horosha-putin-tezh-cogo-ne-znaye/611527

¹⁹ *Магда Е.В.* Гибридная война: выжить и победить. — Х.: Виват, 2015. — С. 62.

²⁰ *Сафар'янс Є.* Австрійський шлях до європейської інтеграції // Європейські історичні студії. — 2015. — № 1. — С. 94.

²¹ Канцлер Австрії: Україні варто розглянути австрійську модель нейтралітету / газета «Тиждень» від 21 березня 2014 року. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/105495>.

²² Рішення про вступ Фінляндії до НАТО може бути прийнято тільки на референдумі — президент. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/05/1/7048676/>

²³ *Кудряченко А.І.* Зовнішньополітичні засади незалежної України // Порівняльний аналіз політичних структур Австрії та України / Доповіді і реферати двостороннього політологічного симпозиуму у приміщенні Австрійського Посольства в Києві 16–18 листопада 1995 р. — Львів, 1996. — С. 265.

²⁴ *Гайдай Д.* Австрія: слабка ланка Європи чи історичний союзник України? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/05/6/7048512/>

²⁵ *Гайдай Д.* Австрія: слабка ланка Європи чи історичний союзник України? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/05/6/7048512/>

²⁶ *Вдовенко В.М.* Політика нейтралітету і позаблоковості в сучасній архітектурі європейської безпеки: Автореф. дис. ... канд.політ.наук. — К., 2006. — 22 с.

²⁷ *Сафар'янс Є.* Трансформація австрійського нейтралітету в умовах змін європейської системи безпеки (1990-ті — поч. ХХІ ст.) // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. — К.: Інститут історії України НАН України, 2015. — Вип. 24. — С. 273–283.

²⁸ *Гайдай Д.* Австрія: слабка ланка Європи чи історичний союзник України? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/05/6/7048512/>

- ²⁹ Каплюк К. Австрія виступає проти подальших санкцій щодо Росії. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/австрія-виступає-проти-подальших-санкцій-щодо-росії/a-18038422>
- ³⁰ Ефективність санкцій Заходу зростає, якщо вони охоплюють усі галузі економіки РФ. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=1130
- ³¹ Дубенський В. Александер Ван дер Беллен переміг на президентських виборах в Австрії. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/александер-ван-дер-беллен-переміг-на-президентських-виборах-в-австрії/a-19278217>
- ³² Дорогами біженців: як мігранти потрапляють до Європи. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/06/150603_migrants_vj_europe_journeys_it
- ³³ Жолдак О. Протягом останніх двох днів кордони Австрії перетнуло 20 тис. біженців. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1502796-protuyagom-dvokh-dniv-kordoni-avstriyi-peretnulo-20-tis-bizhentsiv>
- ³⁴ Австрія повернула 5 тис. мігрантів назад в країни ЄС. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/1888689-avstriya_povernula_5_tis_migrantiv_nazad_v_kraiini_e_s_2099388.html
- ³⁵ Закінчення бойових дій в Сирії може сприяти значному скороченню потоку біженців. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://dt.ua/WORLD/do-yevropi-pribudut-do-milyona-bizhenciv-u-2016-roci-199087_.html
- ³⁶ Канцлер Австрії йде у відставку. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/life/_kancler-avstriyi-jde-u-vidstavku/696782
- ³⁷ Газета «День». — 11 травня 2016 р. — С. 3.
- ³⁸ Сидоржевський М. Крістіан Керн став новим канцлером Австрії. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/крістіан-керт-став-новим-канцлером-австрії/a-19263894>
- ³⁹ Угода про асоціацію. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/association_agreement/index_uk.htm
- ⁴⁰ Парламент Австрії завершив ратифікацію асоціації Україна-ЄС. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/news/2015/07/24/7036252/>
- ⁴¹ Австрія виступає проти подальших санкцій щодо Росії. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/австрія-виступає-проти-подальших-санкцій-щодо-росії/a-18038422>
- ⁴² Австрія підтримує санкції проти РФ. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://i-army.org/avstriya-pidtrymuje-sanktsiyi-proty-rf/>

REFERENCES

1. Avstriya pidtrymuje sankciyi proty RF. (2016, April 28). Retrieved from <http://i-army.org/avstriya-pidtrymuje-sanktsiyi-proty-rf/> [in Ukrainian].
2. Avstriya povernula 5 tys. migrantiv nazad v krayiny YeS. (2015, September 25). Retrieved from http://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/1888689-avstriya_povernula_5_tis_migrantiv_nazad_v_kraiini_e_s_2099388.html [in Ukrainian].
3. Berezovets, T. (2015). *Aneksiya: ostriv Krym. Chroniky gibrydnoyi vijny [The annexation: Island of the Crimea. The chronicles of hybrid warfare]*. Kyiv: Bright books [in Ukrainian].

4. Deklaraciya o nedopustimosti intervencii i vmeshatelstva vo vnutrennie dela gosudarstv (1981, December 9). Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU81313.html [in Russian].

5. Deklaraciya o nedopustimosti vmeshatelstva vo vnutrennie dela gosudarstv, ob ograzhdenii ih nezavisimosti i suvereniteta (1965, December 21). Retrieved from http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_818 [in Russian].

6. Deklaraciya o principah mezhdunarodnogo prava, kasayushchihsya družestvennyh otnoshenij i sotrudnichestva mezhdru gosudarstvami v sootvetstvii s Ustavom Organizacii Obedinennyh Nacij (1970, October 24). Retrieved from http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_569 [in Russian].

7. Dorogamy bizhenciv: yak migranty potraplyayut do Yevropy. (2015, June 9). Retrieved from http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/06/150603_migrants_vj_europe_journeys_it [in Ukrainian].

8. Dubenskij, V. (2016). *Aleksander Van der Bellen peremig na prezident'skyyh vyborax v Avstriyi*. May 23. Retrieved from <http://www.dw.com/uk/александр-ван-дер-беллен-переміг-на-президентських-виборах-в-австрії/a-19278217> [in Ukrainian].

9. Efektyvnist sankcij Zakhodu zroste, yakshho vony oxoplyat usi galuzi ekonomiky RF. (2014, July 7). Retrieved from http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=1130 [in Ukrainian].

10. Felshtynskiy, Y. & Stanchev, M. (2015). *Tretia mirovaia: Bitva za Ukrainu [The Third World War: Battle for Ukraine]*. Kyiv: Nash Format [in Russian].

11. Gajdaj, D. (2016). Avstriya: slabka lanka Yevropy chy istorychnyj soyuznyk Ukrainy? May 6. Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/05/6/7048512/> [in Ukrainian].

12. Gorbach, R. (2015). Dolya Putina vzhe vyznachena, vin pomre v Kremli. Pogana novyna my ne znayemo, koly ce stanetsya. ChoroSha Putin tezh czogo ne znaye. February 24. Retrieved from http://gazeta.ua/articles/opinions-journal/_dolya-putina-vzhe-viznachena-vin-pomre-v-kremli-pogana-novina-mi-ne-znayemo-koli-ce-stanetsya-horoshha-putin-tezh-cogo-ne-znaye/611527 [in Ukrainian].

13. Kanczler Avstriyi jde u vidstavku. (2016, May 9). Retrieved from http://gazeta.ua/articles/life/_kancler-avstriyi-jde-u-vidstavku/696782 [in Ukrainian].

14. Kanczler Avstriyi: Ukraini varto rozglyanuty avstrijsku model nejtralitetu. (2014, March 21). Retrieved from <http://tyzhden.ua/News/105495> [in Ukrainian].

15. Kapluk, K. (2014). *Avstriya vystupaye proty podalshyx sankcij shhodo Rosiyi*. November 4. Retrieved from <http://www.dw.com/uk/австрія-виступає-проти-подальших-санкцій-щодо-росії/a-18038422> [in Ukrainian].

16. Magda, Y. (2015). *Gybrydnaya vojna: vyzhyt y pobedyt [Hybrid Warfare: Survive and Win]*. Charkiv: Vivat [in Russian].

17. Maliar, H. (2014). *Yaki domovlenosti porushyla Rosiya svoiyimi diyamy v Krymu*. March 3. Retrieved from <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1366453-yaki-domovlenosti-porushila-rosiya-svoiyimi-diyami-v-krimu> [in Ukrainian].

18. Memorandum pro garantiyi bezpeky u zvyazku z pryednannym Ukrainy do Dogovoru pro nerozpovsyudzhennya yadernoyi zbroyi. (1994, December 5). Retrieved from http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_158 [in Ukrainian].

19. Parlament Avstriyi zavershyv ratyfikaciyu asociaciyi Ukrainy-YeS. (2015, July 24). Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/news/2015/07/24/7036252/> [in Ukrainian].

20. Parubij, I. (2014). *Rosiya-Ukrayina: analiz porushen norm mizhnarodnogo prava*. March 7. Retrieved from <http://7days-ua.com/news/rosiya-ukrajina-analiz-porushen-norm-mizhnarodnoho-prava/> [in Ukrainian].

21. *Porivnyalnyj analiz politychnyx struktur Avstriyi ta Ukrayiny: Dopovidi i referaty dvostoronnoho politologichnogo sympoziumu u prymishhenni Avstrijskogo Posolstva.* (1996). Lviv [in Ukrainian].
22. Rishennya pro vstup Finlyandiyyi do NATO mozhe buty pryjnyato tilky na referendum, prezident. (2016, May 1). Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/05/1/7048676/> [in Ukrainian].
23. Safarians, Y. (2015). Avstrijskyy shlyax do yevropejskoyi integraciyi. *Yevropejski istorychni studiyi-European Historical Studies*, 1, 92–101. Kyiv: Taras Shevchenko National University [in Ukrainian].
24. Safarians, Y. (2015). Transformaciya avstrijskogo nejtralitetu v umovax zmin yevropejskoyi systemy bezpeky (1990-ti — poch. XXI st.). *Mizhnarodni zv'iazky Ukrainy: naukovy poshuky i znakhidky — International Relations of Ukraine: scientific searches and findings. S.V. Vidnyanskyj (Ed.)*, 24, 273–283 [in Ukrainian].
25. Sidorzhevskij, M. (2016). *Kristian Kern stav novym kanczlerom Avstriyi.* May 17. Retrieved from <http://www.dw.com/uk/крістіан-керн-став-новим-канцлером-австрії-a-19263894> [in Ukrainian].
26. Solovianenko, O. (2001). *Ukraina obeshchaet vorovat rossijskij gaz i vpred.* July 12. Retrieved from http://www.ng.ru/politics/2001-07-12/1_ukraina.html [in Russian].
27. Tkachenko, V. (2016). *Rosiya: identychnist agresora.* Kyiv: PC Academia [in Ukrainian].
28. Ustav Organizacii Obedinyonnyh Nacij i Ustav Mezhdunarodnogo Suda (2005, September 16). Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010 [in Russian].
29. Vdovenko, V. (2006). Polityka nejtralitetu i pozablokovosti v suchasnij arkhitekturi ievropejs'koi bezpeky. *Extended abstract of PhD thesis.* Kyiv [in Ukrainian].
30. Zakinchennya bojovyx dij v Syriyi mozhe spryatyat znachnomu skorochennyu potoku bizhenciv. (2016, February 8). Retrieved from http://dt.ua/WORLD/do-yevropi-pribudut-domilyona-bizhenciv-u-2016-roci-199087_.html [in Ukrainian].
31. Zaklyuchitelnyj akt Soveshchaniya po bezopasnosti i sotrudnichestvu v Evrope (1975, August 1). Retrieved from http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_055 [in Russian].
32. Zapret na vvoz v Rossiyu produkcii zhivotnovodstva iz Ukrainy. (2006, January 24). Retrieved from http://www.analitik.org.ua/currentcomment/economy/43d6176b5b017/pagedoc1108_62/ [in Russian].
33. Zholdak, O. (2015). Protyagom ostannix dvox dniv kordony Avstriyi peretnulo 20 tys. Bizhenciv. September 21. Retrieved from <http://www.unn.com.ua/uk/news/1502796-protyagom-dvokh-dniv-kordoni-avstriyi-peretnulo-20-tis-bizhentsiv> [in Ukrainian].